

İnternet Gazeteciliğinde Arkeolojik, Geleneksel, Sanatsal ve Endüstriyel Seramik Haberleri

Ayşegül TÜREDİ ÖZEN

Prof.

Anadolu Üniversitesi

Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü

Öğretim Üyesi

Kamuran Özlem SARNIÇ

Öğr.Gör.

Ensar TAÇYILDIZ

Öğr.Gör.

Bilecik Üniversitesi

Bozüyük Meslek Yüksekokulu, Seramik Bölümü

Öğretim Elemanları

Eiif AYDOĞDU AĞATEKİN

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı Sanatta Yeterlik

Öğrencisi

İnsanlar, şehirler ve ülkeler arasında giderek artan ilişkilerle ortaya çıkan yazı ile tarih başlar. İlk yazı türü olan, resimler ya da harflerden oluşan çivi yazısını Sümerler bulmuşlar (M.Ö.3500) ve ilk yazılı hukuk kurallarını oluşturmuşlardır. M.Ö. 1280 yılında Mısır-Hitit arasında imzalanan ilk diplomatik antlaşma olan Kadeş Antlaşması seramik tablet üzerine yazılmıştır. Daha geniş kitlelere daha kısa sürede ulaşabilme kaygıları yazının basıma dönüştürülmesine sebep olmuştur. Basımın en ilkel örneği sayılabilecek uygulamalar, Sümer Devletinde ve Mezopotamya'da görülmüştür. Yazının giderek insanoglunun en önemli iletişim araçlarından biri olması sonucunda tahtadan, metalden, porselenden tek tek harfler üretilerek matbaacılığın temeli atılmıştır. Matbaacılığın babası sayılan Johannes Gutenberg hazırlanan harflerin yazıyı oluşturmak üzere bir araya dizildiği ve baskıdan sonra başka yazılarda kullanılmak için saklandığı ilk basım yöntemlerini Avrupa'da 1438'de bulmuştur. Osmanlı'da ise 1727'de İbrahim Müteferrika'nın girişi ile yazının basımı gerçekleşmiştir. Haberleşme ihtiyacı ile doğan yazının basılabilmesi en önemli haber kaynaklarından biri olan gazetelerin de doğmasına neden olmuştur.

Resim 1.
Takvim-i Vekayi
www.karalahana.net

Haber kaynağı gazetelerin ilk örneği 1300 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. İlk kâğıdı yapan Çinliler, ilk gazeteyi de yayınlamışlardır. Ancak bu gazete basım yolu ile değil elle hayata geçirilmiştir. Hükümet tarafından yayınlanan bu gazetenin adı "Başkent Haberleri" anlamına gelen "Tching Pao"dur. Süreli yayımlanan ilk gazeteler ise XVII. yüzyılın başlarında Almanya'nın bazı kentlerinde ve Belçika'da basılmıştır. Johann Carolus'un 1605 yılında yayınladığı "Aller Fürnemmen und Gedenckwürdigen Historie" adlı gazetesi, kâğıt üzerine basılan ilk gazete olarak kabul edilmektedir. İlk Türkçe gazete 1828'de Kahire'de yayımlanmaya başlayan "Vekayi-i Misriyye"dir. Bugünkü Türkiye sınırları içinde çıkmış ilk Türkçe gazete ise 1831'de II. Mahmud'un isteği üzerine yayımlanan "Takvim-i Vekayi"dir. Takvim-i Vekayi, devletin resmi sözcü-

lüğünü yapmıştır. Cumhuriyet döneminde 1924'te Yunus Nadi tarafından kurulan "Cumhuriyet Gazetesi" günümüzde de yayımlanmaya devam eden en uzun ömürlü gazetedir.

Gazeteler yayımlandığı saate göre; sabah gazetesi, akşam gazetesi, yayımlanma sıklığına göre; günlük gazete, haftalık gazete, hitap ettiği kitle ve dağıtımının yapıldığı alana göre; yerel gazete, ulusal gazete ya da uluslararası gazete, olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca yine niteliğine göre ebatlarında da farklılıklar bulunmaktadır. Özel konuları işleyen genellikle entelektüellere hitap eden gazetelerin ebatları 600 mm. X 380 mm.dir ve "Büyük Boy" diye adlandırılır. Bu ölçü Türkiye'deki birçok günlük gazetenin de sahip olduğu ebattır. Özellikle Avrupa'da yaygın örnekleri bulunan "Tabloid" (küçük gazete) gazete formatı ise 380 mm. X 300 mm., ölçüye sahiptir. Bu ebat genellikle sansasyonel haberlere yer veren, halka hitap eden gazetelere aittir. XXI. yüzyılın getirisi internet ve TV medyası karşısında sürekli kan kaybeden reklâm gelirleri, artan baskı giderleri pek çok büyük boy gazetesini "Berliner" veya "Midi" adı verilen 470 mm. X 315 mm. ölçüsündeki formatı tercih eder duruma getirmiştir. Avrupa'da ciddi içeriğe sahip gazetelerin baskı sayısı kayıplarını ve gider sorununu çözmek amacıyla "Tabloid" formata geçerek başarılı olmaları Türkiye'de de tartışılmış, hatta Radikal Gazetesi'nin tabloid olarak yayımlanması gündeme gelmiştir. Yazılı basını bu kadar derinden etkileyen bir unsur olan internet, objektif değerlendirildiğinde çağının en önemli buluşlarından biridir. Çünkü aslında internet, XX. yüzyılda insanlığın hizmetine sunulmuş en önemli haber kaynaklarından biridir. Her geçen gün gittikçe artan "üretilen bilgiyi saklama/paylaşma ve ona kolayca ulaşma" isteği sonrasında ortaya çıkmış bir teknoloji olan internet, birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. Bu teknoloji yardımıyla pek çok alanda-

ki bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli bir şekilde erişilebilmektedir.

İnternet, ilk olarak akademik bir proje olarak ortaya çıkmıştır. Arpanet adlı bu proje, 1970 yılında hayata geçmiş, başta sadece 15 bilgisayarın birbirine bağlı olduğu bir ağdan ibarettir ve özel kullanıcılara kapalı bir sistemdir. 1980'li yıllarda teknolojik açıdan önemli adımlar atılmış ancak internette patlama yaşandığı zaman dilimi hiç kuşkusuz 1990'lar olmuştur. Dünya, bilinen anlamıyla internetle yani 'World Wide Web' deyimiyile 1991'de tanışmıştır. Bankalar ve alışveriş merkezleri sanal şubelerini açmış, internet radyoları yayına başlamış, günlük gazeteler haberlerini anında internetteki web sitelerinde yayımlamaya başlamışlardır.

XXI. yüzyılda birçok konuda olduğu gibi bilgi ve haberlere ulaşılabilmenin en kolay yollarından biri de kuşkusuz haberin kaynağı olan gazetelerin, elektronik ortamdaki sayfalarıdır. Yapılan bu çalışmada, internet gazeteciliğinde arkeolojik, geleneksel, sanatsal ve endüstriyel seramik haberlerine yer verilmiştir. Bu araştırma çalışmasında, seramiğin, günümüz haber kaynaklarından, yazılı basındaki farklı okuyucu kitlelerine sahip gazetelerde; Ne kadar haber olduğu?

Gazetelerin sütunlarında arkeolojik, geleneksel, sanatsal ve endüstriyel bir unsur olan seramiğe kaç kez, nasıl, ne şekilde yer verdiği incelenmiştir.

İnternet gazeteciliğinin, çok köklü bir geçmişe sahip olmadığı görülmektedir. Gazetelerin seçilmesinde ön planda olan iki temel unsurun ilki; görüş ve okuyucu kitlesi farklılığı, ikincisi de; internet üzerinden arşiv taramadaki rahat ulaşım imkânıdır. Türkiye'de farklı okuyucu kitlelerine sahip ve internet üzerinden arşivlerine kolay erişilebilen, abone olma koşulu getirilmemiş olan Hürriyet (1997'den beri internette), Radikal (1998'den beri internette) ve Yeni Şafak (2001'den beri internette) gazetelerinin internet ortamındaki seramik haberlerinden faydalanılmıştır. Hürriyet Gazetesi'nde yapılan arşiv taramasında "seramik" kelimesi geçen 2490, Radikal Gazetesi'nde yapılan arşiv taramasında "seramik" kelimesi geçen 440, Yeni Şafak Gazetesi'nde yapılan arşiv taramasında "seramik" kelimesi geçen 340 sonuca ulaşılmıştır. (Bu veriler Nisan 2008 tarihine kadar olan süreci kapsamaktadır.)

Gazetelerde Arkeolojik ve Geleneksel Seramik Haberleri

Ne en şatafatlı giysiler kalabilmiştir yıpranmadan, tükenmeden ne de bakır kap-kacaklar, aletler aşabilmiştir zorlu tarih yolculuğunu. Toplumları, milletleri, kuruluşlarını etkileyen olayları zaman ve yer göstererek anlatan, bu olaylar arasındaki ilişkileri, daha önceki ve sonrakilerle bağlantılarını, karşılıklı etkilenmeleri, medeniyetleri, kendi iç sorunlarını inceleyen bilim olarak tanımlanan tarihin, aydınlanabilmesindeki en büyük kaynaklardan biridir seramik. Bunun için toprakta gizlenene ulaşan eli pürüzsüzlüğüyle, da-

Resim 2.

www.yenisafak.com.tr,
20.09.2007

yanıklılığıyla heyecandan titreten, bir tek o olmuştur ve geçmişi aydınlatan sağlam, büyüleyici bir belge, geleneği çağa taşıyan bir habercidir. Tarihin habercisine ilk dokunanların başında arkeologlar ve kazı ekipleri gelmektedir. Böyle bir ekipte yıllardır çalışan restoratör Abdürrahim Çulha Yeni Şafak Gazetesi'nde yayınlanan röportajında; "...71 yaşında olduğunu ve 45 yıldan beri arkeolojik kazılarda çıkan tarihi eser parçalarını birleştirerek toprak altındaki eserleri ayağa kaldırdığını belirtti. Kazılardan çıkan tarihi eser parçalarını öncelikle yıkayıp, kuruttuklarını, sonra tasnif ettiklerini ve birbirinin eşi olan parçaları eserin aslına uygun şekilde kimyasal yapıştırıcılarla birleştirdiğini bildiren Çulha, "İşimi çok seviyorum. Kendimi bir estetik cerrah gibi görüyorum. 4 bin yıllık, 5 bin yıllık onlarca taş, seramik, maden, kemik parçalarını birleştirerek tarihi eseri aslına uygun olarak ayağa kaldırıyorum. Bu eserlerin çoğu müzelerde sergileniyor. Bundan büyük zevk alıyorum" diye konuştu" (www.yenisafak.com.tr, 20.09.2007).

Neolitik Çağ ile başlayan seramik üretimi, yalnızca günlük kap ve benzeri eşyalar olarak karşımıza çıkmaz. Seramiğin dayanıklılık özelliği karşısında büyülenen Anadolu insanı toprak, ateş ve suyla, sadece kullanım eşyası değil, dinsel törenlerin idollerini taşıyan ana tanrıça heykelciklerini, takı ve süs eşyalarını da biçimlendirmiştir. Mağara duvarlarını topraktan yaptığı kandillerle aydınlatmış, mektuplarını tabletlere yazmış, ölülerinin küllerini topraktan kaplarda saklamış, hatta ekmeğini pişirdiği fırını da bu malzemeden inşa etmiştir. Yeni Şafak Gazetesi'nde yayınlanan habere arkeolojik bir kazının buluntuları şu şekilde yansımıştır: "Batman'ın tarihi Hasankef İlçesi'nde 3 bin yıllık ekme teknesi ve tandır bulunduğu bildirildi. Hasankef Kazı Ekibi Başkanı Prof. Dr. Abdüsselam Uluçam, kale başına giden vadideki çalışmalarda yaklaşık 3 bin yıllık ekme teknesi ve tandır bulduklarını belirtti. Uluçam, "İlk önce su deposu sandık, ancak içinin seramik hamuruyla sıvanmış olduğunu görünce tandır olduğunu anladık. İşin başka ilginç boyutu, bunu tamamlayan hemen yanında ekme teknesini hatırlatan bir oyma. Buğdayın ezilip belki orada hamur haline getirildiği ve yanındaki tandırda pişirildiği kanaatine vardık. Seramikten yapılan birçok tandır var. Ama tandır taştan oyulmuş ve seramik hamuruyla kaplanmış. Hasankef'in en eski kalıntısı diyebileceğimiz tandır ile ekme teknesi kayalara oyulmuş" açıklamasında bulundu" (www.yenisafak.com.tr, 12.07.2007).

Resim 3.

www.yenisafak.com.tr,
12.07.2007

Seramik, ait olduğu dönemin, uygarlığın sosyal ve kültürel yaşamına ışık tutmuştur. "Yerleşik düzene geçişin en anlamlı belirtisi olarak, çağları aşır, günümüze kadar gelen seramik, geçmişten geleceğe köprü oluşturan ürün-

lerle çevresini zenginleştirmiş, tarihsel süreçte uygarlıkların tanınmasına, hem belirteç görevi yapmış hem de bu işlevi bizzat üstlenmiştir.” (www.hurriyet.com.tr, 28.01.2000). Anadolu uygarlık tarihi içinde çanak-çömlek ya da pişmiş topraktan yapılan seramik biçimlerine bakıldığında, bu sürecin insanoğlunun gelişimini ve uygarlık tarihini ortaya koyduğu görülmektedir. Bunun kanıtı niteliğindeki Yeni Şafak Gazetesi’nde yayınlanan haber şöyledir: “Şaragahöyük'te sürdürülen kurtarma kazılarında 3800 yıl öncesine ait iki seramik pişirme fırını ortaya çıkarıldı. Karkamış Barajı sularından etkilenen höyükteki kurtarma kazısında görev alan arkeolog Kemal Sertok, ‘Bu yıl yaptığımız çalışmayla, höyükte geçtiğimiz yıllarda yaptığımız kazılarda ulaştığımız bilgileri daha büyük bir alan üzerinde ve mimarı bütünlük içinde görmek istedik’ dedi. Fırat nehri kıyısında bulunan höyüğün, Orta ve Genç Tunç çağlarında sürekli iskâna uğradığına dikkati çeken Sertok, şöyle devam etti: ‘Bu yılki kazıda, bölgede örneğine az rastlanan 2 seramik fırınına, fırınların içinde pişirilmemiş kap kalıntılarına ulaştık. Fırınlardan büyüğünde küp, küçüğünde kap imalatı yapıldığını belirledik. Önceki kazılarda seramik kapların saklandığı depolara rastlamıştık. Fırınlara ve içerisindeki pişirilmemiş kaplara ulaşıncı depolarda saklanan kapların nerede ve nasıl üretildiğini de öğrenmiş olduk. Orta Tunç çağında höyükte öyle büyük bir teşkilatlanma var ki kaplarını kendi fırınlarında kendileri üretiyorlar” (www.yenisafak.com.tr, 22.09.2003).

Tarihin kaydettiği en eski seramik buluntuların birçoğu Anadolu'da ortaya çıkmıştır. Yerleşim yeri olarak kendine bu bölgeyi seçmiş birçok medeniyetin tarihi ve kültürel yapısı ise, seramik buluntularla gün yüzüne çıkmıştır. Metal, taş veya seramik gibi malzemelerden yapılmış olan arkeolojik buluntularla ilgili arkeologların yaptığı yorumlar, kimi zaman bir dergide kimi zaman bir kitapta derlenerek bilgi dağarcığımıza eklenmektedir. Prof. Dr. Tahsin Özgüç’ün araştırmalarını derlediği kitapta da bu tip bilgilere ulaşmak mümkündür. Yeni Şafak Gazetesi’nde Prof. Dr. Tahsin Özgüç’ün kitabıyla ilgili detaylar bir habere şöyle yansımıştır. “...Asurlular tarafından kurulmuş on Karum'un (koloni merkezi) başkenti/idare merkezi olan Kültepe'den bugüne kalan saraylar, tapınaklar, seramikler, kozmetik kutuları, gömü hediyeleri, heykelcikler, maden objeler, iğneler, takılar, müzik aletleri, mühürler ve mühür baskıları, yazışmalar, bize o dönemdeki sosyal ve siyasi bir çok konu hakkında bilgi edinme olanağı sağlıyor. Kültepe'nin koloni merkezlerinin idari merkezi olmasının yanı sıra mimari ve sanatsal üretim bakımından da oldukça ileride olduğu kitapta verilen örneklerden açıkça anlaşılıyor. Kullanım dışında satış amacıyla da üretilen Kültepe seramikleri buna en güzel örneklerden biri: Kültepe, Yakınoğlu'da seramik üreten seçkin merkezlerden biridir. Biçim zenginliği, bezemeleri ve sanatkârane yapıları bakımından Anadolu seramiğinin Assur Kolonileri Çağı'nda zirvesine ulaş-

Resim 4.

www.yenisafak.com.tr,
23.08.2005

lenin ihtiyacı kadar çok az kullanılmış, zarif bir sofrayı oluşturan fincanlar da bulunmuştur. Hayvan biçimli içki kaplarıyla yan yana bulunan bu fincanlar, onlarla birlikte aynı iş için kullanılmışlardır. Kült seremonilerinde, içkiler kutsal biçimli kaplara doldurulur, bu fincanlarla sunulurdu" (www.yenisafak.com.tr, 23.08.2005).

Arkeolojinin, yazılı tarihten önce ve sonra yaşamış insanlara ilişkin bilgi edinme olanağı sağlaması, bu bilim dalının uzmanları olan arkeologların, alet, eşya ve yapı kalıntılarını inceleyerek, eski insanların nasıl yaşadıklarını yorumlaması ve ortaya koymasıyla mümkündür. Arkeolojik kazılar çok büyük bir dikkatle yürütülür. Tarih öncesi dönemden günümüze kalan seramik parçaları, aletler, mimari kalıntılar ya da organik kalıntılar çok önem taşımaktadır. Çünkü tüm buluntular hem geçmişe hem de geleceğe kültürel ve bilimsel açıdan ışık tutan unsurlardır. Öyle ki, kazılarda bulunan nitelikli bir taş parçasından iğneye her bulgunun, dönemi için bir anlamı olduğu gibi gelecek için de değeri vardır. Yeni Şafak Gazetesi'nde yayımlanan haber bu görüşü destekler niteliktedir. "Çorum'un Ortaköy İlçesi Şapinuva harabelerinde bu yıl yapılan kazılarda makarna ve benzeri yiyecek maddelerinin süzülmesinde kullanıldığı tahmin edilen seramik süzgeç kapağı ortaya çıkarıldı. Şapinuva Kazı Başkanı Prof. Dr. Aygül Süel, bu yıl Ağlönü'de yapılan kazılarda Hitit sivil mimari örnekleri ve günlük yaşamda kullanılan eşyaların bulunduğunu söyledi. Kazılarda ortaya çıkan seramik testi, küp, kap, dini törenlerde kullanıldığı tahmin edilen adak kabı gibi eşyalar arasında en dikkat çekenin süzgeç kapağı olduğunu belirten Süel, "Kazılarda bundan 3500 yıl önce Şapinuva'da yaşayan Hititlere ait seramikten yapılmış delikli bir kapak bulundu. Kapağı incelediğimizde bugünkü anlamda makarna, yiyecek eşyalarının suyunun süzülmesinde kullanılan süzgecin kapağı olduğunu tespit ettik. Süzgeç ise henüz ortaya çıkmadı ama kazılarda süzgeci bulacağımıza inanıyorum" dedi" (www.yenisafak.com.tr, 15.09.2004).

Anadolu, Asya ve Avrupa'nın birleşim noktasındaki stratejik konumu nedeniyle, tarih öncesi çağlardan beri birçok medeniyetin beşiği olmuştur. Sümer, Hitit, Lidya, Pers, Selçuklu, Osmanlı, Roma (Bizans), Yunan, Kelt gibi

onlarca medeniyete ev sahipliği yapmış, yüzlerce, geleneği, kültürü, inancı bağrında barındırmıştır. XI. yüzyıldan itibaren de Türkler tarafından yurt bilinmiş ve yönetilmiştir.

Türklerin Anadolu topraklarına adım atmasının ardından önce Selçuklular, sonra da Osmanlılar, uygarlığın tarihsel mirası seramiği yeni ufuklara götürmüştür. Seramiğin önceleri çanak, çömlek olarak bilinen görüntüsü giderek Osmanlı'nın dünyaca ünlü çinilerine dönüşmüştür. Anadolu'dan çıkan bu eşsiz ve muhteşem eserler, hiç bitmeyecek bir ilgiyle yerli ve yabancı sanatseverlerin ilgisini çekmektedir. Böyle bir ilgi, Radikal Gazetesi'ndeki bir habere "Japonya'da '2003 Türkiye Yılı' dolayısıyla düzenlenen sergilere bir yenisi daha ekleniyor. 'Türkiye'de Üç Büyük İmparatorluk: Hitit, Bizans, Osmanlı' başlığını taşıyan bu hayli kapsamlı sergi, 1 Ağustos'ta Tokyo'daki Metropolitan Sanat Müzesi'nde açılacak. Sergide, çoğunluğu Topkapı Sarayı Müzesi'nden olmak üzere Türkiye'deki 14 ayrı müzeden seçilen toplam 206 eser yer alacak. 'Türkiye'de Üç Büyük İmparatorluk: Hitit, Bizans, Osmanlı' sergisinde, ünlü 'Zümrüt Kakmalı Hançer' başta olmak üzere, Hitit, Bizans ve Osmanlı dönemine ait kabartmalar, kadın süs eşyaları, çiniler, seramikler, silahlar, mühürler ile kıyafetler Japon sanatseverlerin beğenisine sunulacak. Sergi, kasımda Fukuoka Asya Sanat Müzesi'nde, Ocak 2004'te ise Osaka Tarih Müzesi'nde tekrarlanacak" şeklinde yansımıştır (<http://www.radikal.com.tr>, 30.07.2003).

Türk seramik mirasına sahip çıkmak geleneğe sahip çıkmak demektir. Geleneği bilmek ve korumak da geleceğin temellerini sağlamlaştıran bir ögedir. Bu konuda en önemli görevi üstlenen kurumlar müzelerdir. "İstanbul Arkeoloji Müzesi, personel yetersizliği nedeniyle yıllardır kapalı duran sekiz bölümünü açınca geçen yıla göre ziyaretçi sayısını üçe katladı... Osmanlı topraklarından toplanan arkeolojik eserler ve Cumhuriyet döneminde bulunan antik yapıtlarla birlikte görkemli bir koleksiyona sahip olan İstanbul Arkeoloji Müzesi, bu alanda dünyanın en önemli kurumlarından biri.... Müze, Arkeoloji, Çinili Köşk ve Şark Eserleri isimlerini taşıyan üç ana yapıdan oluşuyor. Türk-İslam eserlerinin bulunduğu Çinili Köşk de 2002 yılından bu yana onarım nedeniyle kapalı bulunuyordu. Fatih Sultan Mehmet'in Topkapı Sarayı'nda yaptırttığı ilk bina olan Çinili Köşk, şimdiki bina yapılmadan önce İstanbul Arkeoloji Müzesi olarak kullanılmıştı. Uzun süredir 13-19 yy. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait seramik ve çinileri ağırıyor. 16. yüzyıla ait en güzel İznik çinileri ve Karamanoğlu İbrahim Bey imarethane mihrabını da barındıran Çinili Köşk'ün onarımı tamamlandı ve ziyarete açıldı. Çinili Köşk'ün il özel idaresince sağlanan 1 trilyon 400 milyon liralık kaynakla yenilendiğini anlatan İsmail Karamut, İstanbul Arkeoloji Müzesi'ni bir cazibe merkezi haline getirmeyi hedeflediklerini anlattı: "Müzemizi toplumla buluşturmaya, ziyaret edilen değil yaşanan yer haline

getirmeye çalışıyoruz. İnsanlar müzeye geldiklerinde hem eserler hakkında bilgi edinecek, hem de eğlenecek. Ziyaretçiler müzede gün boyu kalarak, teşhir salonlarıyla birlikte kütüphane, sinema salonu, kafeterya ve laboratuvarlardan yararlanabilmeli. Toplumun hafta sonlarında alışveriş merkezlerinin yanı sıra müzeleri de tercih etmelerini sağlamalıyız” (<http://www.radikal.com.tr/>, 01.05.2005).

Devlete bağlı kamu kuruluşlarından biri olan müzelerin yanı sıra, özel müzelerin de sayılarının artması kültür mirasına sahip çıkmada önemli bir adımdır. Türkiye'nin ilk özel müzesi 1980 yılında halkın hizmetine açılan Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi'dir. Müzede bulunan arkeolojik eserlerin önemli bir bölümünü yine tarihin habercisi sayılan seramikler oluşturmaktadır. “...Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi, 25. kuruluş yıldönümünü 'Asırlar Sonra Bir Arada' başlıklı sergiyle kutluyor. Sergi, Anadolu'dan yurtdışına kaçırılan ve Sadberk Hanım Müzesi'nin yurtdışındaki müzayede kuruluşlarından satın aldığı toplam 339 eseri kapsıyor. Sergide aralarında Helenistik döneme ait bir gümüş kase, 14. yüzyıl Timur dönemine ait 10 çini ve 15-19. yüzyıllar arası Osmanlı dönemine ait seramik, metal, çini, dokuma ve işleme ağırlıklı eserler kronolojik açıdan uygun bir kurgu içinde izlenebiliyor. En kıdemli özel müze olan Sadberk Hanım Müzesi günümüze kadar 22 sergiye ev sahipliği yaptı. Almanya'da gerçekleşen 'Gelinler' sergisine Sadberk Hanım Müzesi koleksiyonundan eserler gitti. Müze, 2006-2007 yılında Hollanda'da gerçekleşecek Türkiye sergisine katılacak.

Resim 5.

<http://www.radikal.com.tr/>,
17.12.2005

Sadberk Hanım Müzesi'nin 17 yıllık emektar müdürü sanat tarihçisi Hülya Bilgi, müzenin koleksiyonunun hayli zengin olduğunu belirtiyor "Müzemiz özellikle İznik çini ve seramik koleksiyonu bakımından önemli bir yere sahip. 7500 parçadan oluşan bir koleksiyonumuz var. Bu müzede neolitik dönemden başlayarak Osmanlı dönemine kadar eser bulabilirsiniz" (<http://www.radikal.com.tr/>, 17.12.2005).

Seramiğin öncülük ederek diğer unsurlarla birlikte taşıdığı tarihsel, kültürel geçmiş bilgisinin ve geleneğin özümsemesi, sanatla bütünleştiğinde atalardan kalan mirasın gelecek nesillerle kararlı bir biçimde taşınmasını sağlamaktadır. Bunun en önemli başka bir yanı da küreselleşen dünyada bu olguların artık ortak miras olmasıdır. Ancak en önemli görev, seramiğin anavatanında, güzellik, estetik ve sanatın efsanelerle bütünleştiği topraklarda çağdaş seramiği araştıran, bulan, öğreten, öğrenen ve üreten herkese düşmektedir. Bu bilincin var olduğu toplumlar varlıklarını daima sürdüreceklerdir.

Gazetelerde Sanatsal Seramik Haberleri

1922 yılında tarih sahnesinden çekilen Osmanlı İmparatorluğu, yerini 1923 yılında Cumhuriyetini ilan eden Türkiye Cumhuriyetine bırakmıştır. Cumhuriyetin ilanını takip eden 10 yıllık süreçte toplumun tüm tabakalarında oluşan sinerjinin verdiği bir gayretle çalışan Türk ulusu, modernleşme, yenilenme ve çağı yakalama çabasının bir sonucu olarak her alanda çok önemli atılımlar gerçekleşmiştir. Eğitim alanındaki atılımlar, bu gelişme ve değişim döneminin en önemli parçalarından birini oluşturmuştur. Sanat alanında 1925 yılında Avrupa'da eğitime yollanan öğrenciler; tarihi çok yeni olan ülkelerinin çağdaş sanatının kurucuları olarak yurda dönmüşlerdir.

Bu anlamda Çağdaş Seramik Sanatı'nın oluşumunu başlatan ilk adım, Sana-yi-i Nefise Âlisi'nden, Namık İsmail'in İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne Dekoratif Sanatlar Bölümü'nü ilave etmesiyle gerçekleşmiştir. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin 1929 yılında açılan çinicilik atölyesinin başına, Fransa'daki eğitimini tamamlayarak yurda dönen İsmail Hakkı Oygur getirilmiştir. 1931 yılında Paris'ten dönen Vedat Ar'ın da katılımıyla bölüm gelişmeye başlamıştır. Vedat Ar'la Paris'teki eğitimini tamamlayan Hakkı İzet, Ankara'da 1928 yılında kurulan ve 1952 yılına kadar açık kalabilen Gazi Terbiye Enstitüsü'nde ders vermiştir. Hakkı İzet, 1956 yılında Bauhaus ekolüne bağlı bir anlayışla Alman Prof. Adolf Schneck'in önderliğinde İstanbul'da kurulan Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu'nun Seramik Bölümü'nün yapılandırılmasında da öncü olmuştur.

Bugün Türkiye'yi çağdaş anlamda temsil eden seramik sanatçıları, tasarımcıları ve eğitimcilerini yetiştirmede uzun yıllar çok önemli görevleri yerine getiren bu okullardan, İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Mimar Sinan Üniversitesi'ne ve Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu, Marmara Üniversitesi'ne 1982 yılında YÖK'ün kurulmasıyla bağlanmıştır. Çoğunluğu bu okulların mezunlarının öncülüğünde diğer şehirlerde açılan (İzmir'de Dokuz Eylül Üniversitesi, Ankara'da Hacettepe Üniversitesi, Eskişehir'de Anadolu Üniversitesi gibi) güzel sanatlar fakültelerinin seramik bölümleri gelişen Türkiye'nin seramik sanatına, eğitimine, endüstrisine hizmet verecek nesillerin yetiştirilmesinde büyük rol oynamışlardır. Bugün Türkiye'de güzel sanatlar fakültelerinin seramik bölümlerinin sayısı on beşi aşmış bulunmaktadır.

Çağdaş Türk Seramik Sanatı'nın oluşumunda temel belirleyici olan okullaşmanın dışında, seramiğe gönül vermiş naif sanatçıların katkısı da büyük olmuştur. Türkiye'nin ilk seramik atölyesini 1951 yılında, yukarıda adı geçen okulların hiçbirinde eğitim almamış, Füreya Koral kurmuştur. Koral, 1947 yılında tedavi amacıyla gittiği İsviçre'de, bir atölyede seramikle tanışmış, kendini ifade etmede bir yol bulmanın hazzıyla yurda dönmüştür. Atölyesinde Çağdaş Türk Seramik Sanatı'nın ilk örneklerinden sayılan eserlerini

yapmakla kalmamış, aynı zamanda bugün Türk Seramik Sanatı için yerleri çok önemli olan alaylı veya eğitilmiş birçok sanatçının yetişmesine de katkı sağlamıştır (Bingül Başarır, Tüzüm Kızılçam, Alev Ebuzziya gibi...).

Aynı yıllarda Sadi Diren, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun olarak yüksek eğitimini tamamlamak amacıyla Almanya'ya gitmiştir. Sadi Diren, aldığı sanat ve mühendislik eğitimlerinin bir sonucu olarak Türk Seramik Sanatına ve Endüstrisine çok önemli katkılarda bulunmuştur. Seramik endüstrisi, Türkiye'de 1950'li yıllarla beraber hızlı bir gelişim yaşamıştır. Açılan fabrikalar nitelikli elaman ihtiyacını doğurmuş, o dönemlerde seramik bölümlerinde eğitim almış Sadi Diren gibi mezunlar, Türk Seramik Endüstrisi'nin gelişimde çok önemli roller üstlenmişlerdir. Bugün Türkiye, dünya çapında üretim yapan büyük tesislere sahip seramik fabrikalarıyla adından söz ettiren bir üretici konumuna gelmiştir.

Okullaşma ve endüstrileşme hamleleri; seramik alanında pek çok sanatçı, eğitimci ve tasarımcının yetişmesini sağlamıştır. Bu süreçte Türkiye için henüz çok yeni olan bazı kavramlarla tanışılmıştır. Füreya Koral'ın Maya Sanat Galerisi'nde 1951 yılında açtığı ilk kişisel seramik sergisi bu kavramlardan ilkidir. Sonrasında sergiler kadar önemli olan sempozyumlar, konferanslar (seminerler), festivaller, yarışmalar ve çalıştaylar v.b. etkinliklerde önem kazanmıştır.

Sempozyum, belirli bir dinleyici topluluğu karşısında özellikle bilim, sanat ve fikir ağırlıklı konularda değişik konuşmacıların önceden hazırladığı konuşmalarını sunmasıyla gerçekleşir. Konuşmacıların topluluğa belirli bir konuda bilgi vermek amacıyla yaptıkları konuşmalar konferans (seminer) olarak nitelenir. Seramik sempozyumları, seramik konferanslarının yanı sıra, gelişen ve değişen eğitim sistemi içinde dilimizde workshop olarak da anılan atölye veya çalıştaylar, yeni bir öğrenme modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalıştay etkileşiminin; tartışmanın ve fikir alışverişlerinin yaşandığı bir eğitim ortamında konu ile ilgili bilgi, beceri ve prensiplerin uygulanarak edinilmesini amaçlayan yeni bir bilgilendirme yöntemidir. Sempozyumları konferansları, çalıştayları belli bir programla düzenlenen, tek seferlik veya belli aralıklarla tekrarlanan gösteri ve etkinlikler dizileri, festivalleri oluşturmaktadır.

Türkiye'de son 20 yılda sayıları artan seramik festivalleri, sempozyumları, konferansları ve çalıştayları; seramik eğitimi veren okulların, bu okullardaki eğitim kadrolarının, seramik dernek ve federasyonlarının, yerel belediyelerin ve endüstri kurumlarının büyük destek ve emekleriyle gerçekleştirilmektedir. Geçmişten bugüne, Türkiye'de seramik adına belirli aralıklarla düzenlenen veya düzenlenmiş sergi, sempozyum ve çalıştayların başlıcaları şunlardır: Bozüyük Seramik Festivali, Kınık Köyü Seramik Yaz Okulu,

Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu, Vitra Sanat Atölyesi Kişisel İzler Sergileri, Vitra Sanat Atölyesi Disiplinlerarası Etkileşimler Sergileri, Çanakkale Seramik Ulusal ve Uluslararası Seramik Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi Uluslararası Seramik Sempozyumu ve Sanat Eğitimi Değişim Programı, ISAE, Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası Seramik Sempozyumu, "Karacasu Toprağından" Uluslararası Terra Sigillata Sempozyumu, ODTÜ Sanat Festivali, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü ve Avanos Belediyesi'nin İşbirliği ile Düzenlenen Uluslararası Uygulamalı Seramik Sempozyumu, Denizaltında Seramik Sergileri Gerçekleştiren Denizi Pişirdik Organizasyonu, Seres, Türk Seramik Derneği Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam ve Boya Semineri v.b.

"Birçok ülkeden seramik sanatçıları, geleneksel pişmiş toprak üretimi ve sanayisinin gelişimine katkı vermek ve pişmiş toprağın sanatsal yönden değerlendirilmesi ile sanata farklı boyut katma amacıyla Eskişehir'de bir araya geldi. 15 Ağustos'tan bu yana devam eden ve 5 Eylül tarihinde sona erecek 1. Uluslararası Pişmiş Toprak Sempozyumu, Tepebaşı Belediyesi'nin koordinatörlüğü ve Kültür Bakanlığı'nun katkıları ile çeşitli üniversiteler ve özel kuruluşlar tarafından gerçekleştiriliyor. Beşi yabancı olmak üzere 10 ayrı sanatçının kente kazandıracakları sanat çalışmalarını pekişecek olan etkinliğe Türkiye adına Prof. Devrim Erbil, Güngör Güner ve Hamiye Çolakoğlu'nun yanı sıra Güney Afrika'dan Strijdom V.D. Merwe, Japonya'dan Charles Pilkey ve İsveç'ten Ulla Viotti katılıyor. 2 ve 5 Eylül tarihleri arasında birçok bilimsel toplantıya da ev sahipliği yapacak etkinlikte altı ayrı seramik sergisi birden sanatseverlerin beğenisine sunulurken, 26 Ağustos'ta da Güngör Dilmen'in kaleme aldığı 'Ben Anadolu' adlı oyun sahnelenecek" (<http://www.radikal.com.tr/>, 22.08.2002). 1990'lı yıllarla beraber yerel yönetimler, üniversiteler, endüstri kuruluşlarının destekleriyle sayıları artan bu tür etkinliklerin, son yıllarda bilinmeyen nedenlere devamlılığı kesintiye uğramıştır. Bu etkinliklerden bazıları şunlardır: Seramik sanatının topluma bütünleşmesine en güzel örneklerden biri olan; Eskişehir Tepebaşı Belediyesi'nin koordinatörlüğü ve Kültür Bakanlığı'nun katkıları ile çeşitli üniversiteler ve özel kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu, davetli sanatçıların Bozüyük için yaptıkları eserlerini halkın önünde şekillendirdiği, seramik yarışmalarının, çocuk seramik kurslarının ve sergilerinin düzenlendiği Bozüyük Seramik Festivali v.b. gibidir.

Bunun yanı sıra bazı etkinlikler yaşanan tüm sıkıntılara rağmen sürdürülme-ye çalışılmaktadır. "Bodrum Liman Başkanlığı, deniz kirliliğine dikkat çekmek için açılan sualtı seramik sergisine 'denizi kirlettiği gerekçesiyle' 1550 YTL para cezası kesti! 2001 yılından beri sualtı sergileri düzenleyen 'Denizi Pişirdik' grubu şaşkın. Grup sözcüsü İnci İyibaş, "Bu sergiyle aşırı tüketim ve çevrenin hunharca kullanılmasına gönderme yaptık. Yoğun ilgi nedeniyle-

le süresini uzatmıştık. Amacımız denizi kirletenleri, suyun 30 metre altında, vicdanlarıyla baş başa bırakmaktı" dedi. Bodrum Liman Başkanı Eray Aykanat'sa ceza kesmekte haklı olduğunu savundu: "Bir hafta için izin aldılar. Sergiyi izin almadan uzattuklar. Eserler deniz dibinde dağıldı, kirlilik yaratmaya başladı. Dört kez uyardık sonra ilgili kanun gereğince idari para cezası uyguladık. Sanata ve sanatçıya karşı değiliz" (<http://www.radikal.com.tr>, 21.08.2007).

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü ve Avanos Belediyesi'nin İşbirliği ile Düzenlenen Uluslararası Uygulamalı Seramik Sempozyumu, uzun yıllardır yerel yönetimlerin ve üniversitenin işbirliğinin uyumlu bir çalışma örneği olarak gösterilebilir. "Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü ve Avanos Belediyesi'nin işbirliği ile düzenlenen Uluslararası Uygulamalı Seramik Sempozyumu devam ediyor. 31 Temmuz Perşembe günü sona erecek Uluslararası Uygulamalı Seramik Sempozyumu kapsamında Japonya, İrlanda, Mısır ve Macaristan'ın yanı sıra, Anadolu'nun çeşitli şehirlerinden seramik sanatçıları bir araya geliyor. Bilgi ve becerilerini yan yana pratiğe dökcek dokuz sanatçının ve bir atölyenin eserleri, önce Avanos'ta ardından da Ankara'da açılacak bir sergiyle sanatseverlerin ilgisine sunulacak" (<http://www.radikal.com.tr/>, 28.07.2003).

Yerel yönetimlerin desteği olmadan, üniversitelerin kendi çabalarıyla gerçekleştirmeye devam ettikleri etkinliklerinden Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası Seramik Sempozyumu ilk kez 1997'de Seramik Bölümü Başkanı Prof. Sevim Çizer öncülüğünde düzenlenmeye başlanmıştır. Ege'nin antik seramiklerinin araştırılması sonucu üretilen zinter astarın (terra sigillata) sempozyuma katılan sanatçıların kullanımına sunulduğu Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası Seramik Sempozyumu'nda "farklı ülkelerin sanatçıları seramik çamurunun sihirli etkisiyle kaynaşarak ebedi dostluklar kuruyor. Gençlerle uluslararası deneyimli sanatçıları biraraya getiren sempozyum, olanakları ölçüsünde dünyayı kucaklamaya çalışmaktadır" (www.hurriyet.com.tr, 02.10. 2000).

Üniversite organizasyonları arasında, uzun yıllardır gelişerek sürdürülen uluslararası etkinliklerin en dikkat çekicisi kuşkusuz Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'nün de işbirliği içinde olduğu "Uluslararası Seramik Sempozyumu ve Sanat Eğitimi Değişim Programı"dır. "İlki 1999 yılında Çin'de düzenlenen Uluslararası Seramik Sempozyumu'nun altıncısına bu yıl Eskişehir Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ev sahipliği yapıyor. Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölüm Başkanı Prof. Zehra Çobanlı ve yabancı ülkelerdeki seramik bölüm başkanlarının işbirliğiyle düzenlenen sempozyum 22 Ekim tarihine kadar sürecek. Farklı ülkelerden alanında uzman öğretim üyeleri, tanınmış seramik sanatçıları ve öğ-

rencilerini her yıl farklı bir ülkede bir araya getirerek kültürel, sanatsal etkileşim ve farklı-güncel sanat eğitimi değişimini ve paylaşımını sağlamayı amaçlayan sempozyum ilk olarak 1999 yılında Çin'de Tshingua Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi Seramik Bölümünde gerçekleştirildi. Bu yıl altıncısı düzenlenen "Uluslararası Seramik Sempozyumu ve Sanat Eğitimi Değişim Programı"na Türkiye'nin yanı sıra 5 yabancı ülkeden seramik sanatçıları katılıyor" (www.hurriyet.com.tr, 11.10.2004).

Resim 6.
www.hurriyet.com.tr,
11.10.2004

Uluslararası Seramik Sempozyumu ve Sanat Eğitimi Değişim Programı, 2005 yılında Meksika'da gerçekleştirilen organizasyonunda dernekleşmiştir. Merkezi Japonya'da olan dernek ISACEE (International Society for Ceramics Art Education and Exchange) adını almıştır. Her yıl derneğe üye olan farklı bir ülkede; (Çin, Amerika, İngiltere, Kore, Türkiye, Japonya, Meksika, Almanya ve Avusturalya) düzenlenen organizasyon, o yıl ev sahibi olan ülkedeki anlaşmalı üniversitenin düzenlediği etkinlikler; konferansları, çalıştayları, karma seramik sergilerini, o ülkeye ait önemli müze, fabrika, sanatçı atölyeleri ve arkeolojik alan gezilerini kapsamaktadır.

Türk Seramik Sanatı'nın gelişiminde yarışmalar da önemli bir yere sahiptir. Türkiye'de aralıklı olarak düzenlenen veya düzenlenmiş seramik yarışmalarından başlıcaları şunlardır: Devlet Resim, Heykel, Özgünbaskı ve Seramik Yarışması, İzmir Rotary Kulübü Altın Testi Seramik Yarışması, TRT Resim, Heykel ve Seramik Yarışması ve Uluslararası Muammer Çakı Seramik Yarışması'dır.

68 yıldır düzenli olarak devam eden Türkiye'nin en saygın seramik yarışması organizasyonu olan Kültür Bakanlığı Devlet Resim, Heykel, Özgünbaskı ve Seramik Yarışması Sergisi son yıllarda halen sürdürülmeye devam etmektedir. "Kültür Bakanlığı'nın bu yıl 68'incisini düzenlediği Devlet Resim ve Heykel yarışması yıllar sonra ilk kez Ankara dışında düzenlendi kazananlar da belli oldu. Bu yıl yarışmaya katılım için eserlerin toplama merkezleri İstanbul ve İzmir'in resim heykel müzeleri oldu. Yarışma İzmir'de yapıldı ve eserler de İzmir'de sergilenecek. Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay da, pazartesi günü "68. Devlet Resim ve Heykel Yarışması"nın İzmir'deki sergi açılışı ve ödül törenine katılacak Bakanlık yetkilileri yarışmanın Ankara'da yapılmamasını Resim Heykel Müzesi'nin tadilatına bağlamak istemedi ve "Bu yıl İzmir'de düzenlemek istedik" dediler. Ancak, Ankara'da eserler için toplama merkezi de açılmaması akıllarda soru işareti yarattı. Ankaralı sanatçıların eserlerini kendi imkanlarıyla mı İzmir'e kadar taşıyıp taşımadığı bilinmiyor ama, yetkililer, "Ankara'da neden toplama merkezi açılmadı" sorusuna yanıt veremiyorlar (www.hurriyet.com.tr, 14.12.2007).

Resim 7.
www.hurriyet.com.tr,
14.12.2007

Bu yıl 10.su düzenlenecek olan İzmir Rotary Kulübü'nün Geleneksel Altın Testi Seramik Yarışması uzun yıllardır amatörlerin ve güzel sanatlar fakültelerinin seramik bölümlerinde okuyan öğrencilerin katılımıyla Türk Seramik Sanatı'nın genç nesillerini destekleyen bir yarışma olma niteliğini sürdürmektedir. "İZMİR Rotary Kulübü'nün geleneksel "Altın Testi Seramik Yarışması" sonuçlandı. Bu yıl altıncısı yapılan yarışmaya 120 eser katıldı. 98 eser sergilenmeye değer bulundu. Türkiye'nin usta seramikçilerini buluşturan seçici kurul yedi esere çeşitli ödüller verdi, 28 eser de kişi ve kuruluşların özel ödüllerini kazandı. Prof. Dr. Beril Anılanmert, Bingül Başarır, Prof. Dr. Cengiz Çekil, Prof. Dr. Sevim Çizer, Prof. Dr. Hamiye Çolakoğlu, Tüzün Kızılcan, Prof. Dr. Gönül Öney ve Mustafa Tunçalp'den oluşan seçici kurul; Önder Ünsal'ın çalışmasını birinci, Nurdan Bozkurt'un çalışmasını ikinci, Ali Cemal Köşeler'in çalışmasını ise üçüncü seçti. Gençlik ödülü Devrim Kadirbeyoğlu'na, birinci mansiyon Burcu Öztürk Korebe'ye, ikinci mansiyon Defne Sanman'a, üçüncü mansiyon Şelale Büke'ye verildi. 6. Altın Testi Seramik Yarışması'nda ödül alan sanatçılara armağanları 17 Nisan Pazartesi saat 18.00'de İZFAŞ Sanat Galerisi'nde düzenlenecek törenle verilecek" (www.hurriyet.com.tr, 15.04.2000).

Türk Seramik Sanatının gelişiminde seramik sempozyumları, festivalleri, çalıştayları ve yarışmaların yanı sıra seramik sanatçılarının açtıkları kişisel ve karma sergilerin yeri de unutulmamalıdır. 1980'li yıllarda sayıları hızla artan sanat galerilerine rağmen seramik sergileri, resim sergilerine oranla bu mekânlarda daha az yer bulabilmişlerdir. Günümüzde ise kapanan galerilerin sayıları artmış, azalan galerilerin programlarında seramik sergileri daha az yer bulabilmiştir. Tüm bu sıkıntılara rağmen, dünya çapında üne sahip olmuş pek çok seramik sanatçısı yetişmiş, bu sanatçılar, özgünlüklerini ortaya koymaya çalışarak çok sayıda kişisel ve karma sergiler açmışlardır. Son yıllarda Türk Seramik Sanatı adına yapılmış en kapsamlı sergi başlangıçtan günümüze Türk seramik sanatçıları ve genç kuşağın temsilcilerini aynı çatı altında, Tophane-i Amire Kültür ve Sanat Merkezi'nde toplayan 'Türk Seramik Sanatı' sergisi olmuştur. "1930'lardan bu yana Türk seramik sanatına katkıda bulunmuş sanatçıların eserleri, 'Türk Seramik Sanatı' sergisinde sanatseverlerin ilgisine sunuluyor. VitrA Karo'nun sponsorluğunda, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü ile 3. Boyut Proje Üretim Merkezi'nin işbirliğiyle oluşturulan Seramik Tanıtım Grubu'nun düzenlediği sergi, 30 Eylül'e kadar gezilebilecek" (www.yenisafak.com.tr, 15.10.2007).

Eczacıbaşı Vitra Türk Seramik Endüstrisi'nin gelişimine olduğu kadar, Türk Seramik Sanatı'nın gelişmesine de her türlü desteği, bu konuyla ilgili yapılan her türlü çalışmanın arkasında bulunarak gösteren nadir kuruluşlardanır. Yapılan etkinliklere sponsor olarak destek vermenin yanı sıra Eczacıba-

şı Şirketler Grubunun kurucusu Dr. Nejat Eczacıbaşı'nın "Sanat ve kültüre yapılan her türlü yatırım, doğrudan doğruya toplumun sosyal varlığı, ekonomisi, politikası ve bütün benliğinin de gelişmesine yapılmış bir katkıdır" düşüncesiyle seramik sanatını desteklemek ve daha geniş kitlelerle paylaşmak amacıyla hayat verdiği Vitra Seramik Sanat Atölyesini, 1950 yılından günümüze Eczacıbaşı'nın Seramik üretimi yapan fabrikalarındaki her türlü imkanı seramik sanatçılarının kullanımına sunmuştur. Atölyede çalışmalarını gerçekleştiren sanatçılar, 1998 yılından başlayarak gelenekselleşen "Kişisel İzler" sergilerini İstanbul'un yanı sıra Türkiye'nin çeşitli kentlerinde de sergilemişlerdir. Başlangıçta her yıl düzenli olarak organize edilen Kişisel İzler Sergileri, daha sonraki yıllarda atölyenin Disiplinlerarası Sergileri'yle dönüşümlü olarak yapılmaya başlanmıştır. "Vitra Seramik Atölyesi'nin her yıl düzenlediği 'Kişisel İzler' sergi dizisi bu yıl da sürüyor. Türkiye'den ve yurtdışından dokuz sanatçının Vitra Seramik Atölyesi'nde gerçekleştirdiği çalışmalardan oluşan 'Kişisel İzler 4' sergisi 4 Haziran'a kadar Mimar Sinan Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi'nde" (<http://www.radikal.com.tr> 30.05.2001). Cumhuriyetin ilanından bugüne geçen süreçte Türk Seramik Sanatı'nın gelişiminde; kişiler, özel ya da kamu, kurum ve kuruluşları çok önemli bir rol oynamışlardır. Bu gelişmeler yalnızca Türk Seramik Sanatı bağlamında değil aynı zamanda Türk Seramik Endüstrisinin gelişiminde de çok büyük katkılar sağlamışlardır.

Gazetelerde Endüstriyel Seramik Haberleri

Türkiye Cumhuriyeti, 29 Ekim 1923'de kurulduğunda tüm kaynakları tüketmiş, endüstrisi olmayan, tarım alanında çok geri kalmış ve ekonomik açıdan oldukça zayıf bir ülke görünümünde idi. Türkiye şeker, kumaş gibi temel ihtiyaç maddelerinin çoğunu yurt dışından sağlamaktaydı. Bu nedenle devlet, temel tüketim ve ara malların ithal edilmesini durdurmak amacıyla un, şeker, pamuk, kömür, demir ve akaryakıt üretimine öncelik vermiş, bu temel ürünlerin yurt içinde üretilmesi ve dışa karşı bağımlılığın azaltulmasını hedeflemiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında tarımın ekonomideki yeri oldukça büyüktü. İnsanların giyinme, barınma ve gıda maddelerine ihtiyaç duyduğu bu dönemde, endüstrileşmeye tarım alanından başlamak en mantıklı yol olarak görünüyordu. Bu nedenle 1925 yılından sonra, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak olan, Alpulu Şeker Fabrikası (1926), Uşak Şeker Fabrikası (1926), Bursa Dokumacılık Fabrikası (1927), Bünyan Dokuma Fabrikası (1927), Ankara Çimento Fabrikası (1928), Ford Şirketi ile bir Otomobil Montaj Fabrikası (1929) ve Eskişehir Şeker Fabrikası (1933) kurulmuştur.

1934 yılında, Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı kabul edilmiş, bu planla tüm önemli sanayi kollarında, iç talebin yerli üretimle karşılanması ön görülmüş

ve desteklenmiştir. Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı'nda tekstil, kendir-keten, demir-çelik, seramik, klor, suni ipek, selüloz kağıt, şeker, süngercilik ve gül sanayileri gibi alanlar yer almıştır.

Bu yıllarda, Turhal Şeker Fabrikası (1934), Bakırköy Bez Fabrikası (1934), Keçiborlu Kükürt Fabrikası (1934), Kayseri Bez Fabrikası (1935), Paşabahçe Cam Fabrikası (1935), Zonguldak Türk Antrasit Fabrikası (1935), Çubuk Barajı (1936), İzmit Birinci Kağıt Fabrikası (1936), Nazilli Basma Fabrikası (1937), Ereğli Bez Fabrikası (1937), Gemlik Suni İpek Fabrikası (1938), Bursa Merinos Fabrikası (1938), Divriği Demir Madeni İşletmesi (1938) açılmıştır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı içinde kurulması planlanan fabrikalardan biri de seramik fabrikasıydı. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle, yatırımlar durdurulmuş ve bu plan gerçekleştirilememiştir. Hürriyet Gazetesinde 2001 yılında yer alan bir habere göre, Türkiye'de endüstriyel bağlamda seramik üretimi 1957 yılında gerçekleşmiştir. "Türkiye'de endüstriyel anlamda ilk kaplama malzemeleri üretimi 1957'de Çanakkale'de Çanakkale Seramik tarafından gerçekleştirildi. İlk seramik sağlık gereçleri üretimi ise bundan bir yıl sonra İstanbul Kartal'da Eczacıbaşı Vitra Tesisleri'nde yapıldı" (www.hurriyet.com.tr, 06.05.2001).

1963 yılında sofa ve süs eşyaları üretimi için Gorbon Işıl seramik fabrikası ile İstanbul Porselen Sanayi sektöre katılmış, 1966'da Sümerbank ve Türkiye Emlak Kredi Bankası Porselen ve Çini Fabrikaları Ltd. Şirketi tarafından, duvar ve yer karosu üretecek olan Bozüyük Seramik Fabrikası (1997 yılında özelleştirilerek Ercan şirketler topluluğuna devredilmiştir) ve 1968'de sofa eşyası, sağlık gereçleri, izolatör ve fırın malzemeleri üretimi için de Yarımca Fabrikası kurulmuştur. 1998 yılında Yarımca Fabrikası üretime devam etme zorunluluğu olmaksızın özelleştirilerek kapatılmıştır.

1972 yılında seramik endüstrisinin öncülerinden, Çanakkale Seramik ilk yer karosu üretimine geçmiştir. Daha sonraki yıllarda, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de seramik sektöründe daha büyük pay alma yarışı hız kazanmıştır. Artan talebe bağlı olarak üretimde el işçiliği azaltılmaya çalışılarak, yeni teknolojilerin kullanımına ağırlık verilmeye başlanmıştır. Artan yaşam standartları talebi olumlu yönde etkilemiş, bunun sonucu olarak ülkemizde, endüstriyel seramik (kaplama malzemeleri, sağlık gereçleri ve sofrasüs eşyaları) üretecek yeni fabrikalar peş peşe kurulmuş ve üretime başlamışlardır.

Bugün ülkemizde, kaplama malzemesi (yer ve duvar kaplamasında kullanılan, seramikten yapılmış plakalar) üretimine devam eden seramik kuruluşlarımız: Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş, Kalebodur Seramik San. A.Ş , Toprak Seniteri ve İzolatör San. A.Ş, Ege Seramik San. A.Ş, Eczacıbaşı Karo Seramik San. A.Ş, KütaHYa Porselen San. A.Ş, Söğüt Seramik San. A.Ş, Hi-

tit Seramik San. Tic. A.Ş., Tamsa Fayans Seramik Üretim Dağıtım San. Tic. A.Ş., Yurtbay Seramik San.ve Tic.A.Ş., Termal Seramik San. ve Tic. A.Ş., Seramiksan Turgutlu Seramik San. Tic. A.Ş., Ercan Seramik San. Tic. A.Ş., Efes Seramik San. Tic. A.Ş., Yüksel Seramik San. A.Ş., Anatolia Seramik San. A.Ş., Uşak Seramik San. A.Ş., Seranit Seramik San. A.Ş., Altın Çini ve Seramik San. A.Ş., Pera Seramik San. A.Ş., Granist Granit Seramik San. ve Tic. A.Ş. , Umpaş Seramik San. ve Tic. A.Ş. dir.

Seramik sağlık gereçleri (seramikten yapılmış lavabolar, lavabo ayakları, klozetler, bideler, rezervuarlar, pisuarlar vb. ürünler) sektöründe üretim yapan kuruluşlarımız: Eczacıbaşı (Bozüyük), Serel (Manisa), Kalevit-Roca (Çanakkale), Ege (İzmir), Çenesizler (Çorum), Çanakçılar (Zonguldak), Toprak (Bozüyük), Heriş (Kütahya), Kılınc (Tekirdağ), İdeser (İstanbul), Turkuaz (Kayseri), Doğvit (İstanbul-Bilecik), Esvit (Eskişehir), Erbe (İstanbul), Özvit (İzmit), Çelebiler (Sakarya), Duravit (İstanbul), Çağ (İstanbul), Seren (Bozüyük), Eyvit (Kayseri), Bozvit (Bozüyük), Turavit (Ordu), Bartın (Zonguldak), Selvit (Eskişehir), Özışık (Eskişehir) ve Çamaş (Ordu)'dır.

Sofra ve süs eşyaları (yemek takımları, çay-kahve takımları, dekoratif amaçlı biblolar, vazolar vb. ürünler) sektöründe üretim yapan kuruluşlarımız ise Kütahya Porselen (Kütahya), Güral Porselen (Kütahya), Porland Porselen (Bilecik) ve Sanat Seramik (Bilecik)' tir.

1980'li yıllara kadar endüstriyel seramik üretimi hem teknolojik açıdan hem de ürün çeşitliliği açısından gelişmeler göstermiştir. 1980'li yıllardan sonra Türkiye'de seramik üretimi ve tüketiminde artış kaydedilmiş ve seramik endüstrisi dünya pazarına açılmıştır. Türkiye seramik sektöründe en çok gelişen ülkelerden biri haline gelmiştir. Bunun göstergesi niteliğinde bir haber 1997 yılında Hürriyet Gazetesi'ne şöyle yansımıştır: "...1995 itibariyle Türkiye dünyada duvar ve yer karoları üretiminde altıncı, ihracatta yedinci ve tüketimde de onbirinci sıraya yerleşti. Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda liderliği yakalaması ise hiç zor değil. 2000 yılı için sektörün üretimi karo için 250 milyon metrekare, sağlık gereçleri için 150 bin ton ve sofrasüs eşyası için 27 bin ton olarak tahmin ediliyor. Bugün Almanya, ABD, İsrail, İngiltere ve Kanada başta olmak üzere dünyanın 100'den fazla ülkesine ihracat yapıyor" (www.hurriyet.com.tr, 20.09.1997).

Türkiye'de 2000'li yıllara gelindiğinde seramik endüstrisindeki, üretimlerde kaliteye daha fazla önem verilmiş ve ihracatta yukarıda belirtilen hedeflerin ötesine geçilmiştir. 2006 yılında İstanbul TÜYAP' da (Tüyap Fuar ve Kongre Merkezi) düzenlenen 18. Uluslararası Seramik ve Banyo Fuarına katılan Avrupa Seramik Federasyonu Başkanı Alain Delcourt bu durumu Hürriyet Gazetesi'ndeki haberde şöyle açıklamaktadır: "TÜRKİYE' nin seramik sektöründe İtalya ve İspanya'dan sonra üçüncü olduğunu belirten Avrupa Se-

ramik Federasyonu Başkanı Alain Delcourt, Avrupa ülkelerinde küçülen seramik sektörünün Türkiye'de büyüdüğünü söyledi. UNICERA 18'inci Uluslararası Seramik ve Banyo Fuarına katılan Alain Delcourt, Türk ürünlerinin başta Avrupa olmak üzere dünyanın her yerinde kabul gördüğünü belirterek, "Sektörün verimliliğini artırmaya yönelik yatırımlar yapılması gerekiyor" dedi. Seramik ve Banyo Fuarı'ndaki Türk yapımı tasarımların çok ilgisini çektiğini ve Avrupa'daki kaliteli ürünlerden bir farkının olmadığını söyleyen Delcourt, şöyle konuştu: "Türkiye'deki seramik sektörü Avrupa açısından çok önemli. Şu an üçüncü büyük seramik üreticisi konumunda bulunan Türkiye'nin önünde İspanya ve İtalya var. Ancak bu piyasalar küçülmemekte olmasına rağmen Türkiye büyüyor. Bu ülkede seramik sektöründe çok etkileyici bir olgu var. Bu da sektörün kalite dizayn ve tasarım açısından ne kadar hızlı ilerlediğini gösteriyor." Bundan yıllar önce Türkiye'de üretilmiş seramiği görüntüsünden ayırt edebildiğine dikkat çeken Alain Delcourt, "En iyi ve kaliteli ürünlerden farklı olduğunu hemen anlayabiliyordunuz. Ancak bugün Türkiye'deki ürünlere baktığımızda markasını görmeseydiniz bile, en iyi ürünlerden ayırt etmeye ihtimal yok. Burada model tasarımlar bulunuyor yani en iyi uluslararası düzeyi görüyoruz" dedi (www.hurriyet.com.tr, 20.04.2006).

Alain Delcourt'ın belirttiği gibi, 2000'li yıllar Türkiye'de endüstriyel seramiğin yükselişe geçtiği bir dönem olmuştur. Firmalar bu dönemde teknolojiye, tasarıma büyük önem vermeye başlamış ve dünyada geçerli olan kalite belgelerini almışlardır. Kültürel, coğrafi sınırları aşarak ünlü tasarımcılarla çalışmaya ve tüketiciye yeni ürünler sunmaya başlamışlardır. Radikal Gazetesi'nde yer alan bir habere göre; "Tasarım alanında bir ekol olarak kabul edilen Wallpaper dergisi, tasarım dehası Ross Lovegrove'un Vitra için tasarladığı İstanbul Koleksiyonu'nu en iyi banyo ödülüne layık gördü. Wallpaper dergisi tarafından, alçakgönüllü görünmesine rağmen tutkulu bir koleksiyon olarak nitelendirilen koleksiyonun başarısının sırrı olarak hem tasarımcının yaratıcılığı hem de Vitra'nın üretim teknolojisindeki ustalığı gösterildi. ...Tamamen uyumlu ve tüketici için maksimum esneklik sunan iç mekânlar oluşturacak şekilde tasarlanan İstanbul Koleksiyonu'ndaki 100'ü aş-

Resim 8.
<http://www.radikal.com.tr>,
21.01.2006

kın ürün arasında, seramik takımlar, seramik yer ve duvar karoları, küvet, banyo mobilyaları, armatür ve aksesuarlar yer alıyor. Seramik karoların yanı sıra küvet panelinde ve banyo mobilyası kapaklarında da kullanılan geometrik desenler, mekânda estetik uyum yaratılmasına olanak sağlıyor. Lavabo ayak kombinasyonunun heykelsimi görüntüsü, hem tasarımcının yaratıcılığının hem de Vitra'nın üretim teknolojisindeki ustalığının kanıtı olarak gösteriliyor" (<http://www.radikal.com.tr>, 21.01.2006).

Türkiye'de seramik endüstrisinin gelişmesinde önemli bir yeri olan, dünyadaki gelişmeleri çok yakından takip eden, seramik üreticilerimizden biri olan Ece Banyo, küresel ısınma nedeniyle günlük yaşamı olumsuz yönde etkileyen su sıkıntısına çözümler getiren ürünlerini müşterilerine sunmuş, bu konu ile ilgili bilgiler Radikal Gazetesi'ne şöyle yansımıştır: "...Küresel ısınma yüzünden günlük yaşamı etkiler hale gelen su kıtlığı, pek çok sektördeki üreticileri, su tasarrufu sağlayacak ürünlere yöneltti. Suyun en çok kullanıldığı yerlerin başında gelen banyolar, su tasarrufu sağlayan ürünlerin hedefi olunca, bu konudaki en çarpıcı haberler, vitrifiye-seramik sektöründen geldi. Sektörün, kurulu kapasite açısından üçüncü büyük şirketi Ece Banyo, klozetlerde su sarfiyatını standart olan dokuz litreden 4.5 litreye indiren modelini TSE'de belgelendirerek üretime başladı. Ece Banyo Yönetim Kurulu Başkanı Erdem Çenesiz, Türkiye'de üretilen klozetlerin genel olarak altı ile dokuz litre arasında su tüketerek tam fonksiyon yapabildiğini belirterek, biz yeni ürünümüzle klozetlerde su tüketim miktarını 4.5 litreye çektik ve tam fonksiyon sağladık" dedi (<http://www.radikal.com.tr>, 15.08.2007).

Resim 9.
www.radikal.com.tr,
15.08.2007

Ülkemizdeki seramik üreticileri, küresel oyuncu olmadan sadece kendi ülkemizde ve kendi pazarımızda üstünlük sağlamaya çalışarak ve buna güvenerek dünyada ayakta kalmanın pek mümkün olamayacağını görerek, dünyanın çeşitli ülkelerinde fabrikalar kurmuş ve çeşitli ülkelerde şirket evlilikleri yaparak dünya piyasalarına egemen olmaya ve markalarını yerleştirmeye başlamışlardır. Bu amaçla Eczacıbaşı gurubunun sürdürdüğü çalışmalar sonuç vermeye başlamış ve 2007 yılında Hürriyet Gazetesi'nde haber konusu olmuştur: "...Alman karo seramik üreticisi Engers'in ardından Villeroy&Boch'un yüzde 51'ini satın alan Eczacıbaşı'nın yurtdışında büyümeye devam edeceğini söyleyen Eczacıbaşı Topluluğu CEO'su Dr. Erdal Karamercan, bu yılın ilk yarısında Rusya'da bir seramik sağlık gereçleri üretim tesisinin inşaatına başlanacağını, Rusya'da gerekli arsa ve inşaat izinlerinin tamamlandığını, yapılacak ihale sonrasında inşaatın başlayacağını ve 2008 yılında tesisin devreye alınacağını, Rusya'daki yeni tesisin açılmasıyla birlikte üretim kapasitesinin 6,5 milyon adet olacağını belirtti. 38 kuruluşlu Eczacıbaşı Topluluğu bünyesindeki Eczacıbaşı Karo Seramik, halen Türkiye, Almanya ve İrlanda'da üretim yapıyor" (www.hurriyet.com.tr, 27.03.2007).

Yukarıda sözü edilen bütün olumlu gelişmelere rağmen, Türkiye'de seramik üreticileri, seramik sektörünün son yıllarda çok hızlı büyümesi ve rekabet koşullarının getirdiği olumsuzluklar nedeniyle pazar bulmakta zorlanmaktadır. Anadolu İhracatçılar Birliği Başkanı Akın Şakul'un Hürriyet gazetesine verdiği demeç bu düşünceleri doğrular niteliktedir: "...OAİB (Orta Anadolu İhracatçılar Birliği) Başkanı Akın Şakul, Hürriyet Gazetesi'ne verdiği demecinde Türkiye seramik sektörünün en önemli sıkıntısının pazar ol-

duğunu, Türkiye pazarını bulduğu anda ya da mevcut pazarını arttırdığı anda, ihracatının iki katı üretim yapabilecek kapasiteye sahip olduğu vurgulamakta, özgün tasarımın olmayışı ve daha çok taklide dayalı ürün üretiminin Türk seramiğini ucuzlatıldığını belirtmektedir” (www.hurriyet.com.tr, 06.05.2001).

Türkiye seramik sektörünü olumsuz etkileyen yalnızca pazar ve tasarım değildir. Ülkede yaşanan siyasi istikrarsızlık, inşaat sektöründe yaşanan durgunluk, enerji-nakliye giderlerinin rakip ülkelere göre daha yüksek olması, iç piyasadaki talep daralması, hem yurtiçi hem de yurtdışında seramik sektöründe küçük ölçekli kalitesiz ve standart dışı üretim yapan birçok üreticinin olması sektörü olumsuz yönde etkileyen faktörlerdir.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Türk Seramik Endüstrisi'nin gerek üretim gerekse ihracat performansı açısından dünya ölçeğinde önemli bir yere sahip olduğu ve bunun gelecekte de devam edeceği söylenebilir. Hammaddede kaynaklarının ülkemizde zengin olması, sektörde yeni teknolojilerin kullanılması, özgün tasarımların dünya çapında kabul görmesi ve dinamik bir yatırım ortamının bulunması bu eğilimin devam etmesini sağlayacak unsurlar olarak görülebilir.

Sonuç olarak, yapılan bu araştırmada XXI. yüzyılda tartışılmaz bir boyuta ulaşan internet gazeteciliğinde seramiğin arkeolojik, geleneksel, sanatsal ve endüstriyel içerikli haberlerine değinilmiştir. Bu çalışma, küçük bir araştırma olup, konuyla ilgili daha derinlemesine yapılacak araştırmalar için bir ön çalışma niteliğindedir.

Kaynakça

AĞATEKİN, Mustafa. Dünya'da ve Türkiye'de Çağdaş Seramik Sanatının Oluşum Süreci, Anadolu Sanat, Sayı:12, Mart 2002, Eskişehir.

ÇOBANLI Zehra, "Çağdaş Türk Seramiği'nde 80 Yıl", Seramik Türkiye, Sayı:1, Mayıs 2003, İstanbul Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 3.Cilt

Orhun'dan Anadolu'ya Türk Damgaları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Pamuk Ofset, İstanbul, 1975.

Sadberk Hanım Müzesi, Me-Pa Medya Pazarlama San Tic A.Ş., İstanbul, 1995.

TEMİZER, Raci Anadolu Medeniyetleri Müzesi Katalogu, Ankara Turizmi, Eski Eserleri ve Müzeleri Sevenler Derneği Yayınları 9, Dönmez Ofset, Ankara

TÜREDİ ÖZEN, Ayşegül, Geleneksel Çömlek Sanatı, Anadolu Üniversitesi Yayınları No:1277, Halk Bilim Araştırma Merkezi Yayınları: 01, Eskişehir, 2001

ULUEREN Şerife Deniz, "Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi ve Endüstriyel Sanatlar Yüksekokulu Müdürü Prof. Zehra Çobanlı "Türkiye'deki seramik bölümlerinin toplanarak yenilenme için gerekli çalışmalara başlamaları gerekir"" Röportaj, Seramik Türkiye, Sayı:20 Mart-Nisan, Apa Ofset, İstanbul

www.alicoskun.net/Publications/ADD-2003-4-72.pdf

www.ekutup.dpt.gov.tr

www.hurriyet.com.tr

www.karalahana.net

www.radikal.com.tr/

www.serfed.com

www.tdk.gov.tr

www.vitraseramiksanatolyesi.org

www.wikipedia.org.tr

www.yenisafak.com.tr

YILKOĞLU Hacer, "Elli Yıllardan Günümüze Tasarım ve Türk Seramik Sektörüne Bir Bakış", IV. Uluslararası Katılımlı Seramik, Cam, Emaye, Sır ve Boya Semineri, Eskişehir, 2007

